

Notat vedr. pesticider og forholdet til grundvandet

Indsatsen med at reducere anvendelsen af sprøjtemidler i Viborg Kommune betyder i dag, at Park- og Vejservice årligt anvender 11 kg aktive stoffer (glyphosat), idet der kun anvendes sprøjtemidler til bekæmpelse af bjørneklo. Ukrudt langs veje i helle- og chikaneanlæg, på fortovskanter, i faste belægninger i parker og på Kommunens institutioner bekæmpes ved brænding med gas. Metoden er dyr ved sammenligning med alternative metoder. Det skyldes, at metoden kræver mange årlige brændinger, og fordi selve "arbejdstakten" er langsom.

Anvendelse, forekomst og nedbrydning af glyphosat

Glyphosat er det mest anvendte ukrudtsbekæmpelsesmiddel i Danmark og det mest undersøgte. Det virker ved at stoppe planternes fotosyntese. Stoffet er fortsat meget udbredt i landbruget, øvrige erhverv og i private haver.

Glyphosat, og det nedbrydes i de øvre jordlag. Alligevel er der jævnligt fundet rester af midlet i miljøet i Danmark. Aktivstoffet glyphosat og nedbrydningsproduktet AMPA findes i stort set alle undersøgte søer, vandløb og dræn. Tilførslen sker via regn og luft. De højeste koncentrationer ses i vandløb og småsøer i forbindelse med store regnhændelser.

Studier af nedbrydning af pesticider viser, at nedbrydningen er større under landbrugsarealer sammenlignet med befæstede arealer. Dette skyldes, at der er en større biologisk nedbrydning i muldlaget under marker end under befæstede arealer, hvor der typisk er sand og stabilgrus som underlag. Derfor er pesticidudvaskningen fra befæstede arealer alt andet lige større sammenlignet med dyrkede arealer.

Der findes pesticider i hver 4. drikkevandsboring i DK, størstedelen af disse pesticider stammer fra stoffer som er anvendt i byer under befæstede arealer. Der lukkes ca. 30 boringer i DK om året pga. pesticider også i Viborg Kommune. Prisen for at etablere en ny drikkevandsboring til et vandværk andrager ca. 300-400.000 kr.

En øget brug på ukrudt på befæstede arealer kan muligvis medføre, at en større andel af midlet når vandmiljøet, dels fordi nedbrydningen gennem jordlaget mangler, og dels fordi transporten via regnvandssystemerne er en mere direkte vej.

Et forhold, der giver anledning til overveje og vurdere fordele og ulemper ved en forsigtig og nænsom anvendelse af andre bekæmpelsesmidler, er, at CO₂ reduktion er blevet en vigtig parameter i forhold til miljøpåvirkningen, siden aftalen omkring udfasning blev godkendt i 1998. Metoden med ukrudtsbrænding afgiver CO₂ til atmosfæren. Dels fra gasafbrændingen og dels fra øget kørsel med biler og traktorer.

Gasbrændingen foretages 4 – 6 gange årligt i Viborg Kommune afhængig af det serviceniveau, der er krævet. Reelt opfattes dette omfang som værende utilstrækkeligt. Brændingen foregår dels med en traktormonteret brænder og dels med mindre brændere, som betjenes ved håndkraft. CO₂ udslippet ved denne metode udgør 77.887 kg pr. år.

Andre forhold er, at afbrændingen kan være forbundet med varme i den traktor, brænderen er formonteret på og risiko for brand. En forebyggelse her af kan betyde en mindre effektivitet i arbejdet. – Der har ikke været arbejdsmiljøsager som følge arbejdet.

Drikkevandsbeskyttelse

Viborg Kommune har vedtaget en række indsatsplaner, der skal beskytte den nuværende og fremtidige grundvands- og drikkevandsressource. Indsatsplanerne udarbejdes dels i Områder med Særlig Drikkevandsinteresser (OSD) og inden for Indvindingsoplande (IVO) til de almene

vandværker som ligger uden for OSD. Der er pt. vedtaget indsatsplaner for indsatsområdet ved Bjerringbro Nord og Syd, Mønsted - Daugbjerg, Skive-Stoholm samt for Viborg Nord. Her står angivet i indsatsplanens retningslinjer at: *"Der ikke må anvendes pesticider i OSD og indvindingsoplande på arealer ejede af vandværkerne eller offentligt ejede arealer"*.

I Områder med Drikkevadsinteresse (OD) (de øvrige områder uden for OSD) findes der også gode grundvandsressourcer, hvor en del af de ikke almene vandforsyninger (vandværker som forsyner 3-11 husstande), samt enkeltindvindere (1-2 husstande), indvinder deres grundvand. OD-områder vil blive udsat for pesticidpåvirkning hvis Kommunen vælger at anvende pesticider på offentlige arealer. OD-områder kan også ifm. SVANAS' s nationale grundvandskortlægning udpeges som OSD ifm. fremtidige kortlægninger af grundvandsforekomster.

Strategi og information i forhold til drikkevandsbeskyttelse

I Statens sprøjtemiddelstrategi 2013-2015 er det anført, at den vil sikre, at kommuner, regioner og stat fastholder fokus på at reducere forbruget af sprøjtemidler og i videst mulig omfang vælger strategier uden sprøjtemidler til at bekæmpe invasive plantearter. Der skal være særlig fokus på udfasning af sprøjtemidler i parker, på idrætsarealer og andre arealer, hvor mennesker færdes. Derudover skal der gøres en særlig indsats for at dele erfaringer med de kommuner, der har problemer med at overholde den frivillige aftale.

Da aftalerne mellem KL og staten om kommunernes reduktion af bekæmpelsesmidler blev indgået, udgjorde kommunernes forbrug en ubetydelig andel af det samlede forbrug i Danmark og andelen er som nævnt faldet yderligere siden. Den samlede miljømæssige effekt af alene at begrænse anvendelsen på kommunale arealer er i sig selv begrænset, men har en signalværdi for det øvrige samfund.

Viborg Kommune har i 2015 gennemført en kampagne for drikkevandsbeskyttelse, med en animationsfilm og en spille-App som virkemidler. Udarbejdelsen af film og app er sket i samarbejde med 10 midtjyske kommuner og landbruget og med støtte fra animationsstrategien i VK.

Målgruppen har været haveejere. Men herudover er der også budskaber til landbruget med fokus på at undgå ulykker ved brug af pesticider. Filmens hovedbudskab er at borgerne ikke skal bruge pesticider i haver, men bruge hakkejernet i stedet. Det pointeres, at det er vigtigt, at alle bidrager til beskyttelsen af grundvandet da vi alle bor oven på vores drikkevand.

Det er filmens intension at give en forståelse for, hvorfor pesticider skader grundvandet. Her er det f.eks. vist hvordan pesticider lettere nedsiver til grundvandet under belægninger, idet der ikke er biologisk aktivitet, der kan nedbryde pesticiderne.